

СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ З КОМПОНЕНТОМ "РУКА" В КОРЕЙСЬКІЙ МОВІ

У даній статті розглядаються та аналізуються особливості фразеологізмів з компонентом "рука" в корейській мовній картині світу.

В даній статті розглядаються та аналізуються особливості фразеологізмів з компонентом "рука" в корейській мовній картині світу.

The article contains and analyzes the features of phraseological units with the somatic component 'hand' in the Korean language world picture.

Кожна мова є невичерпною, багатою, барвистою, а слово невід'ємне від існування людини. Хто може сказати дотепніше та влучніше за народ? Саме народ є творцем такого розділу мови як фразеологія. Фразеологізм – це вислів, у якому завжди є краплинка менталітету нації, її культури, її обличчя [1]. Фразеологія займає особливе місце в системі кожної мови. За допомогою фразеологізмів відкриваються широкі можливості передавати мовними засобами всю багатогранність процесів, що мають місце у повсякденному житті [2].

Фразеологізми відображають в основному життя людини. Лише незначна кількість виразів характеризує тваринний і рослинний світ, а також деякі явища природи. Ось чому практично всі вчені виділяють у фразеології тематичне (фразеологічне) поле "Людина" (Л. Арсентьев, А. Івченко, Г. Курковська, Н. Коваленко, М. Олійник та ін.). Свідченням антропоцентричності фразеології є її надзвичайно розгалужені гнізда із соматизмами – назвами частин людського тіла.

Тіло людини як об'єкт і суб'єкт пізнання навколишнього світу, як носій соматичного коду культури залишається актуальним об'єктом сучасного мовознавства. У філософсько-антропоцентричному аспекті людське тіло як конститутивний складник людини вводить її у світ і є основою введення в пізнавальний контакт із цим світом. А тому не випадково соматизми (назви органів і частин людського тіла) характеризуються високою частотою функціонування, здатністю активно вживатися в переносних значеннях, а також великою фразеотвірною продуктивністю.

Соматичні фразеологічні одиниці (ФО) є предметом постійного аналізу як у зарубіжній, так і у вітчизняній лінгвістиці. Дослідження ведуться на матеріалі різних мов і мають в основному компаративний характер. Незважаючи на те, що проблеми соматичних ФО досліджуються досить широко, малодослідженою залишається на сьогоднішній день фразеологія корейської мови, що й зумовлює актуальність нашого дослідження. Мета статті: виявити особливості семантики фразеологізмів з соматичним компонентом рука/손 у системі фразеології корейської мови, визначити основні функції фразеологізмів. Завдання дослідження: 1) дослідити та проаналізувати структурно-семантичні типи фразеологізмів корейської мови; 2) охарактеризувати особливості лексико-семантичної структури та функціонування фразеологізмів зі словом "рука / 손" в корейській мові; 3) на прикладі фразеологізмів довести багатство та своєрідність корейської мови. Це дослідження присвячене фразеологізмам корейської мови з компонентом-соматизмом "рука (손)" – одним із найпоширеніших у корейській мові. Споконвіку в усіх мовах рука сприймалася як частина людського тіла, універсальне знаряддя праці. У результаті аналізу фразеологічного матеріалу виявлено 163 одиниці з компонентом рука [3].

У словнику *연세한국어사전* (Словник корейської мови) [4, с.1095] подаються такі тлумачення слову "рука": 1) верхня кінцівка до зап'ястка; 2) пальці; 3) верхня кінцівка людини як знаряддя праці, діяльності; 4) робоча сила; 5) здатність людини до праці; 6) символ влади, панування; 7) володіння.

У корейській мові дуже часто "рука" є більш абстрактним терміном. Замість "кисті руки" та "частина руки від п'ястка до плеча" корейці кажуть просто "рука", що робить мовлення більш лаконічним [5]. Аналіз семантики фразеологізмів з соматичним компонентом "рука" допоможе реконструювати образ руки в корейській мовній картині світу. Проведений лінгвістичний аналіз показує наявність досить великої групи фразеологізмів, що виражають описані нижче концепти.

Праця (일) – це "діяльність людини, сукупність цілеспрямованих дій, що потребують фізичної або розумової енергії і мають своїм призначенням створення матеріальних та духовних цінностей; труд. Трудовий процес, робота, на яку витрачається багато сил" [7]. Як видно із вищенаведених дефініцій, складником є енергія, витрата сил. Так, 손을 대다/만지다 (букв. торкатися руки), 손이 닿다 (букв. доторкнутися рукою), 손이 가다 (букв. робити руками), 손을 쓰다 (букв. користуватися руками), що означають працювати, починати працювати. Також у цю групу входять фразеологізми зі значенням "відпочинок під час роботи" (휴식): 일손을 쉬다/손이 쉬다 (букв. руки відпочивають), 손이 놓다 (букв. руки лежать), 손을 떼다 (букв. відривати руки), 손을 멈추다 (букв. зупинити руки), та працелюбність (근면) – 손이 부지런하다 (букв. старанні руки).

І, навпаки, "лінощі" (나태) – "відсутність бажання працювати, робити що-небудь; неробство" [8]. 손 하나 까딱 앓는다 (букв. не ворухити пальцями), 손이 게으르다 (букв. лінії руки), 손 안 대고 코 풀기 (букв. сякаючись, не допомагати руками).

Допомога (도움) – "сприяння, підтримка в чому-небудь"; "захист, порятунок у біді" [8]. Фраземи цієї групи можна розділити на три підгрупи: "допомагати" (원조), "просити про допомогу" (요청), "відмовляти" (거절). Так, деякі фразеологізми мають відповідники українським фразеологізмам, зокрема "простягати руку допомоги" (손을 펴다, 손을 뻗다, 손을 뻗치다, 손발이 되다). Концепт взаємодопомоги, співпраці втілено у наступних корейських ФО: 손을 잡다 (букв. братися за руки), 손을 잡아주다 (букв. тримати в руках).

Ідіоматичні вирази 손을 내밀다/손만 벌리다 (букв. простягати руки), 손만 쳐다보다 (букв. тільки руки дивляться вгору), 손을 빌다 (букв. просити руки) мають семантичне значення "просити про допомогу (очікувати допомоги)".

Концепти відмови або незацікавленості втілені у таких фразеологізмах: 손을 뿌리치다 (букв. струшувати руки), 손길을 거두다 (букв. прибирати простягнуту руку), 손길을 떼다 (букв. відривати простягнуту руку), 손길이 끊어지다 (букв. обірвалася простягнута рука).

Сила (힘) – "здатність живих істот напруженню м'язів робити фізичні рухи, виконувати різні дії; фізична енергія людини, тварини. Фізична здатність або можливість робити, здійснювати що-небудь" [7]. 1) Здатність людини до духовної діяльності, до вияву своїх розумових або душевних властивостей (능력) в корейській мові вербалізовано у наступних фраземах: 손이 짧다 (букв.

короткі руки) бракує вміння, здібностей і, навпаки, 손이 있다 (букв. є руки) здібний. 2) Про те, що рука трактується як фізична сила (힘) свідчать наступні фразеологізми: по силах 손에 닿다, 손이 미치다, своїми (власними) силами 제 손으로 (букв. своїми руками), 손으로 이루다 (букв. створювати/добиватися руками).

Чимала кількість фразеологізмів з компонентом "рука" в корейській мові має значення "володіти чимось, мати що-небудь у своїй власності (소유)". Такою семантикою маркуються фразеологізми: 손에 남아있다 (букв. залишитися в руках), 손에 쥐다 (букв. тримати в руках) – володіти; 손에 넣다/손안에 넣다/손아귀에 넣다 (букв. покласти в руки), 손에 들어오다/손에 들어가다 (букв. потрапляти до рук) – прибирати до рук; 손에서 빼앗다 (букв. відбирати від рук) – оволодіти, загарбати.

Наступна група фразеологізмів зі значенням "могутність, влада (권력, 세력)" – "1) Право керувати державою, політичне панування; 2) Керівні державні органи, уряд. // Особи, що мають урядові повноваження; 3) перен. Сила чого-небудь, могутність" [7]. Сюди відносимо вирази: (한) 손에 잡다 / (한) 손에 쥐다 (букв. тримати в чийсь руках) – бути при владі; 손을 뻗치다 (букв. простягнути руку) – поширення влади; 손을 벗어나다 (букв. відійти від рук), 손길을 벗어나다 (букв. відійти від простягнутої руки), 손길을 피하다 (букв. звільнитися від простягнутої руки), 손에서 빠져나가다/손에서 벗어나다 (букв. йти від руки), що означають стати вільним від (влади) когось. Також фразеологізми з негативною конотацією: 손아귀에 들다 (букв. тримати в руках), 손에 들어가다 (букв. потрапляти до рук), 손에 떨어지다 (букв. потрапити до рук) – попадати під чийсь владу.

Дружні стосунки (교제), відносини (관계) – "стосунки, зв'язки, взаємини між ким-небудь" [7]. Фраземи, у яких втілено концепт "співпрацювати", "мати товариські стосунки": 손을 대다 (букв. торкатися руки), 손을 잡다 (букв. братися за руки), 손을 뻗치다 (букв. простягнути руку), 손에 손을 잡다 (букв. в руці тримати руку), 손을 맞잡다 (букв. тримати один одного за руки). Фразеологізм 오른손 (букв. права рука) вживається в корейській мові зі значенням "найкращий друг", "найближчий помічник".

І, навпаки, наступні ФО зі значенням "припинити відносини", "сваритися": 손을 씻다 (букв. мити руки), 손을 끊다 (букв. розірвати руки), 손을 닦다 (букв. чистити/мити руки), 손을 떼다 (букв. відривати руки).

Концепт "жест, рух рукою (소동작)" – "рух тіла чи рук, який супроводжує людську мову або замінює її" [8] – вербалізовано таким чином: 손을 얹다 (букв. покласти руки) зі значенням бажати щастя, благословляти; 손가락질받다 (букв. показувати пальцем) – сварити, осуджувати; 손을 들다 (букв. тримати руки) має три значення: 1) присягатися, клястися; 2) здаватися, капітулювати; втрачати надію; 3) молитися; 손을 흔들다 (букв. махати рукою) – розходитися, розлучатися.

Фразеологізми з компонентом "рука" можуть передавати емоційний стан (감정) людини, характер (성질) та особисті риси (인품). Емоційність пов'язана з функцією передавання настрою, почуттів, емоцій, переживань. Так, 손을 떨리다 (букв. руки тремтять) зі значенням страх; 손가락 하나 까딱할 힘이 없다 (букв. немає сил

ворухнути пальцем) – падати з ніг, вибиватися з сил; 손에 잡히지 않다 (букв. не пійматися в руки), 손에 땀을 쥐다/손(바닥)에 땀이 나다 (букв. з'явився піт на руці) – переживати, тривожитися; 손뼉을 치다 (букв. плескати в долоні) – радіти. Характер тлумачиться як "сукупність стійких психічних властивостей людини, її особистих рис, що виявляються у поведінці й діяльності" [7]. Отже, соматизм "рука" в корейській мові передає як негативну оцінку індивідуальних особливостей людини: 손바닥 뒤집듯 (букв. долоня наче ввернулася навиворіт) – непостійна, мінлива людина, 손이 더럽다 (букв. брудні руки) – нечесна, неправдива людина, так і позитивну оцінку: 손이 크다 (букв. великі руки) – щедра людина, 손을 내밀어 붙잡다 (букв. міцно тримати руку) – доброзичлива, дружелюбна людина, 손이 깨끗하다 (букв. чисті руки) – чесна людина.

Рука може використовуватися навіть для крадіжок – "таємне привласнення чужих речей, грошей і т. ін.." [8] – 손이 거칠다 (букв. шершаві, грубі руки), 손을 대다 (букв. торкатися руки).

Велика кількість фразеологізмів з компонентом "рука/손" в корейській мові мають інші значення, зокрема: 1) концепти "техніка, майстерність (기술, 솜씨)" – "досконало знати свою справу; умілий, досвідчений" [7] – вербалізовані у наступних фразеологізмах: 손에 달리다/손에 좌우되다 (букв. залежить від рук); 2) зі значенням ремонтувати (수리) – "виправляти пошкодження, усувати дефекти, поломки, лагодити що-небудь" [7] – відносимо ФО 손보다 (букв. бачити руки); 3) семантикою "змінювати напрям" маркується фразеологізм 손을 돌리다 (букв. повертати руки); 4) можливість, шанс (기회) – "наявність умов, сприятливих для чого-небудь, обставин, які допомагають чомусь" [8] – вербалізовано наступним ФО: 손에 닿다 (букв. доторкнутися до руки) – з'явилась можливість.

Грамматично фразеологізми з компонентом "рука" виглядають таким чином:

"손 + 이/에서/으로 + 동사"

"손 + 이 + 형용사"

"손 + 을 + 용언"

У ході дослідження було з'ясовано, що вивчення ФО посилюють лінгвістичне чуття, свідчать про невичерпні ресурси корейської мови, дають можливість для дослідницької роботи.

Таке розмаїття значень фразеологізмів з проаналізованим компонентом "рука" в корейській мові доводить, що корейці сприймають руку як одну з найбільш життєво необхідних частин тіла, яка використовується фактично в усіх сферах діяльності. Універсальність у процесі функціонування лексеми "рука" виявляється в утворенні концептів "праця", "допомога", "сила", "влада" та інших.

1. Ужченко В.Д., Ужченко Д.В. Фразеологія сучасної української мови. – Київ "Знання", 2007.
2. Фразеологічний словник української мови, книга 1, 2. К., Наукова думка, 1999.
3. 관용어 사전 / 박영준, 최경봉, 1996.
4. 연세한국어사전 / 연세대학교 언어정보개발연구원, 서울, 1999.
5. 현대국어 관용어 연구 / 김준기, 김향숙. – 서울, 2003.
6. <http://www.nanet.go.kr>.
7. <http://www.slovyk.net/>

Надійшла до редколегії 29.09.10